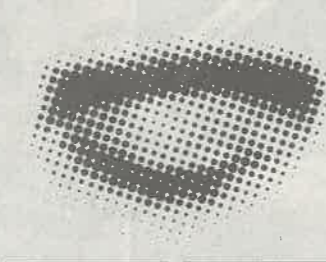

V očesu: Laibach Kunst: Unternehmen Barbarossa Kibla Maribor / ○ ○ ○ ○ ○

Avantgardni, neoavantgardni, transavantgardni ali psevdooavantgardni naboj, diktat novega ali vsaj udarno nekonvencionalnega in (uspešna) provokacija so termini, ki so zaznamovali umetnost dvajsetega stoletja, v določeni meri pa se ti trendi nadaljujejo tudi v enaindvajseto. Seveda so bolj ali manj izgubili nekdanji značaj in pomen, nekdanjih dominantnih pozicij ni mogoče več pridobiti nazaj, saj se je tako ustroj produkcije kot percepcije v temeljih spremenil, vsej mistifikaciji kulture in umetnosti navkljub je avra umetniškega artefakta zbledela ali povsem izginila.

Nekateri pa vendarle še vztrajajo, med takšnimi dinovravami je nedvomno tudi kolektiv Laibach. V več kot štiridesetih letih obstoja so uporabili najrazličnejše prijeme, od retroavantgarde, apropiacije, zastranitve, potujitve, celostne umetnine in montaže do cele palete rab umetniških in ideoloških znakov za oblikovanje enigmatičnih struktur. Te so se praviloma vedno znova ne samo spretno izmikale enoznačnim interpretacijam, temveč so bila prav notranja nasprotja in ironične jukstapozicije osnovno orodje specifične estetske prakse, prav takšen pristop pa jim je pravzaprav omogočil, da so se na površini obdržali vse do danes.

Res se je njihov naboj spreminjal, za razliko od »herojskih« prvih dveh desetletij se je kolektiv kasneje nekako inkorporiral

V OČESU

v določene kulturne institucije, provokativna udarnost se je ob vsej ohranjeni ali celo stopnjevani (melo)dramatičnosti in spektakelskemu narativu nekako pacificirala in postala bolj stvar forme kot vsebine. Vendar so vedno znova našli tudi kakšen inventiven recept, da njihov opus ni postal zgolj zbor nostalgčnih reminiscenc in reciklaž; mednje nedvomno sodijo izjemno marketinško zasnovan in odmevno medijsko plasiran nastop v Severni Koreji in – zaradi skepse oblasti – sicer precej ohlapna naveza z Iranom pri uprizoritvi Bartolovega *Alamuta*. Včasih se jim je tudi zalomilo, recimo pri poskusu nastopa v Kijevu pred dvema letoma; njihov sofizem z določenim relativiziranjem vzrokov za vojno ni naletel na razumevanje ukrajinskih oblasti.

Naveza na določeno konfliktno območje seveda vedno prinaša pozornost, zato ne čudi, da je zadnji projekt Laibacha povezan z Afganistanom. Šlo je za dokaj zapleten logističen podvig, saj so

– sicer s pomočjo organizacije A/POLITICAL – na afganistanskem podeželju naročili izdelavo preproge z motivi Nikolaja Pirnata. Za izhodišče so uporabili kolaž partizanskih motivov tega slikarja, risarja in grafika v obliki perorisbe, tovrstno predlogo pa so prek spleta kot vzorec poslali v Afganistan. Menda so končni izdelek nazadnje iz države pritovorili na oslu in ga prek Londona končno uspeli prepeljati v Slovenijo.

Najprej sta bili perorisba in preproga junija razstavljeni v Hiši za ljudi in umetnost Lauba v Zagrebu, zdaj sta na ogled v mariborskem multimedijem centru Kibla. V slogu Laibacha je projekt po nenavadnem ključu naslovljen operacija Barbarossa, torej kodnem imenu nemškega napada na Sovjetsko zvezo, projekt pa spremlja obsežen ekspezo o tej vojaški operaciji. V njem ne manjka nič manj nenavadnih tez, ki so – kar je danes že vsesplošno moda – praviloma intonirane protiameriško in protizahodno, Sovjetska zveza, vključno z njeno agresijo na Afganistan leta 1979, pa je predstavljena v izrazito afirmativnem tonu.

Kakšna je intenca projekta, je težko razvozlati tudi iz spremnega besedila. Med drugim so zapisali, da se »perorisba Laibacha kot fragilna, občutljiva struktura in podstat za preprogo afganistanskih tkalk kot robustna preproga, po kateri lahko hodimo, na njej sedimo ali ležimo, tako v celostni

umetnini prikazuje kot svojevrsten dialog kultur in umetnosti, metafizičnega pri nas in fizičnega pri njih. Hkrati pa izpostavlja medsebojno soodvisnost obeh 'civilizacij', ko v kakršnih koli razmerjih med njima ne bi mogli obstajati ena brez druge. Če je simbol vseh civilizacij človek in naša naravna evolucija in kulturni

razvoj, so tovrstna sodelovanja pot naprej, ki iz kaosa sijejo kot rdeči žarki na slovenski 'Guernici', protivojni kompoziciji skupine Laibach, sestavljeni iz partizanskih motivov grafika Nikolaja Pirnata.

Pri Laibachu se torej seveda niso odrekli svoji megalomaniji, preproga je označena kar za slovensko Guernico. Po določenih

motivih, kompozicijskih načelih in tudi po dimenzijah je nedvomno blizu temu ikoničnemu Picassovemu delu oziroma istoimenski tapiseriji, ki visi v stavbi OZN v New Yorku, sicer pa je treba takšne navedbe seveda jemati z zrnom soli. Res smo danes pričr precej nenavadnemu načinu pozicioniranja na umetniški sceni, ne-

redko gre za preplet bizarnih samopromocij in nič manj bizarnih marketinških potez galeristov in kulturnih institucij, vendar zgolj deklaracija o določenem delu kot ikoničnem oziroma kar kulturnem vendarle ne zadošča.

Da neko delo – kot se reče – prestane preizkus časa in tudi po desetletjih ali celo stoletjih zadrži status ikoničnega, je pač praviloma sinteza različnih dejavnikov, kamor ob renomeju avtorja, perfekcionizmu izvedbe ter relevantnosti motiva oziroma vsebine sodijo tudi osebne in intimne, pa tudi širše družbene in zgodovinske okoliščine, ki jih določena umetnina bodisi afirmira ali pa postavlja pod vprašaj. Picassova Guernica izpolnjuje vse te pogoje, preproga Laibacha pa je še en primer njihovega koncepta apropiacije. Ki je nedvomno lahko zelo učinkovit v odmevnosti in se tudi odlično prilega v današnji čas, ko se na vseh področjih izvaja zgodovinska inventura in so vsi postulati relativni, vendar veliko dlje od tega vendarle ne sega. Takšna ironična dvoumna nedorečenost je seveda povsem skladna s klasičnim modusom Laibacha, zato lahko kot ponavadi pri njegovih projektih tudi tukaj zapišemo oceno z besedami: odlično za idejo in nič posebnega za končno realizacijo.

Razstava bo na ogled do 5. oktobra.

PETER RAK

Pri Laibachu se seveda niso odrekli svoji megalomaniji, preproga je označena kar za slovensko Guernico.

FOTO JANEZ KLENOVŠEK/ARHIV KIBLE

DELO, 12.3.2024, kultura, str. 17